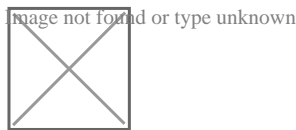

Η θεολογία των Βυζαντινών στηρίζεται στην Αγία Γραφή και όχι στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία! (Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης)

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2araXH7>]

Η γνώμη του Oehler, όπως δείχνουν τα ακριβή του λόγια, οριοθετεί πολύ σωστά τα χρονικά όρια και το περιεχόμενο της βυζαντινής φιλοσοφίας όμως, κατά τη γνώμη μας, δεν δείχνει καθαρά την αυτονομία της Πατερικής χριστιανικής σκέψεως και του χριστιανικού δόγματος. Η παρουσία των φιλοσοφικών Σχολών της κλασικής αρχαιότητας συνδεόταν στενά με την πολιτική ζωή της αρχαίας Ελλάδος. Ουσιαστικά με την κατάρρευση της πόλεως - κράτους έπαψαν να υπάρχουν και οι φιλοσοφικές σχολές.

Όσον αφορά καθαρά το περιεχόμενο του χριστιανικού δόγματος, και όχι της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας στο Βυζάντιο, πιστεύω πως αν θεωρήσουμε το κλείσιμο της Πλατωνικής Ακαδημίας ως το χρονικό ορόσημο για την έναρξη της «βυζαντινής φιλοσοφίας», και την έναρξη μίας νέας φιλοσοφικής περιόδου που κράτησε περίπου χίλια χρόνια, τότε η εποχή των Καππαδοκών Πατέρων, δηλαδή ο 4^{ος} μ.Χ. αιώνας, ή θα πρέπει να συγκαταλεχθεί στην περίοδο του «ύστερου ελληνισμού» ή θα πρέπει να αγνοηθεί εντελώς – όμως ο Oehler όχι μόνο δεν την αγνοεί αλλά την υπερασπίζεται σθεναρά. Συνεπώς, σύμφωνα με την εκτίμηση του Oehler θα πρέπει να θεωρήσουμε τους θεολόγους Πατέρες της Εκκλησίας που ζουν πριν τον 6^ο αιώνα ως «φιλοσόφους», κάτι που σίγουρα δεν είναι ευσταθεί καθώς οι εκκλησιαστικοί θεολόγοι δεν είναι φιλόσοφοι παρά μόνο θεολόγοι.[17] Αυτός είναι ο λόγος που πιστεύω πως η αρχή της νέας περιόδου δεν θα πρέπει να είναι το 529 μ.Χ., επί ατοκρατορίας Ιουστινιανού, αλλά ο 9^ο αιώνας.

Στη σύγχρονη έρευνα επικρατεί η άποψη πως η αρχαία ελληνική φιλοσοφία με τα θέματα και το στοχασμό της απαντούσε εκ των πραγμάτων σε τρία ερωτήματα : α) την «οντολογία» (τι είναι το ον και το μη ον), β) τη «γνωσιολογία» (με ποιο τρόπο μπορούμε να γνωρίσουμε το ον) και γ) την «ανθρωπολογία» ή την «ηθική» (ποιος ο σκοπός της υπάρξεως του ανθρώπου, ποια είναι η συμπεριφορά του κ.τ.λ.). Η χριστιανική θεολογία, εκφρασμένη με τη φιλοσοφική γλώσσα, καθώς εκθέτει τη διδασκαλία της, παρότι είναι βέβαια εντελώς απομακρυσμένη από τους τρεις προαναφερθέντες χώρους, όπως τους εννοούσε η φιλοσοφία, είναι όμως σε θέση να απαντήσει μερικώς σε ένα ή σε δύο ή και στα τρία από τα παραπάνω ερωτήματα της φιλοσοφίας. Αυτό γίνεται εκ των υστέρων, δευτερευόντως, ύστερα από τη θεολογική διδασκαλία, αλλά πάντως ευδιάκριτα. Τονίζω ιδιαιτέρως το «δευτερευόντως» καθώς απουσιάζει από τη φιλοσοφία των βυζαντινών η ακριβής «οντολογία» των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων· δεν αποδέχονται ούτε τον πλατωνικό κόσμο των «ΐδεῶν», ούτε τους «ἀριθμούς» του Πυθαγόρα, ούτε τις αριστοτελικές «πρῶτες» και «δεύτερες ούσιες». Συνεπώς κατά την άποψη πολλών ερευνητών μπορούμε να πούμε πως η χριστιανική θεολογία των Βυζαντινών, εκφρασμένη με τη φιλοσοφική γλώσσα, γεννάει εκ των υστέρων μία καινούρια «φιλοσοφία», γιατί στηρίζεται στην αλήθεια και τα γεγονότα της Αγίας Γραφής και όχι στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία, διευκρινίζοντας βέβαια ακριβώς πώς εννοούμε την εν λόγω καινούρια φιλοσοφία. Την παραπάνω άποψη υποστηρίζει ο Γεώργιος Μαρτζέλος[18] και συμφωνεί μαζί του και ο Λίνος Μπενάκης καθώς αναλύει σκέψεις του ομότιμου Καθηγητού του Αμβούργου Klaus Oehler, από το 1969 στον τόμο «Antike Philosophie und Byzantinisches Mittelalter» για την ελληνική φιλοσοφία : «...ο συγγραφέας (ενν. ο Klaus Oehler) διαπιστώνει ότι η φιλοσοφική σκέψη στο Βυζάντιο, παρά το ότι κινείται σε ένα χώρο στενά

συνδεδεμένο με την Θεολογία, φθάνει σε πρωτότυπες λύσεις καθαρά φιλοσοφικών. Και το σημαντικό είναι ότι στους Βυζαντινούς εμφανίζεται για πρώτη φορά, σε σχέση με άλλους πολιτισμούς, μια κριτική αυτοσυνειδησία απέναντι στην παράδοση της ισχυρής κλασικής φιλοσοφικής σκέψης».[19]

[Συνεχίζεται]

[17] Λίνου Μπενάκη, «Η σπουδή της Βυζαντινής Φιλοσοφίας` (Κριτική Επισκόπηση 1949 - 1971)» στο *Βυζαντινή Φιλοσοφία* Παρουσία Αθήνα 2002, 14 - 60 (αναδημοσιευμένο από το *Φιλοσοφία*. Επετηρίς του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας της Ακαδημίας Αθηνών 1 (1971), 390 - 443), σελ. 22.

[18] Γεωργίου Μαρτζέλου, «Φιλοσοφία και θεολογία στην πατερική παράδοση», δημοσιευμένο στο *Ορθόδοξο δόγμα και θεολογικός προβληματισμός. Μελετήματα δογματικής θεολογίας Β΄ τόμος*. Εκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 21.

[19] Βλ. Μπενάκη, *Βυζαντινή Φιλοσοφία* σελ. 6